

تحلیل محتوای کتاب تربیت بدنی (۱) اول دبستان آموزش و پرورش ۱۳۷۹

دکتر آمنه رضوی^۱، دکتر پروانه فنلور علی^۲

پژوهشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

چکیده

این پژوهش با هدف تحلیل محتوای کتاب تربیت بدنی (۱) اول دبستان بر اساس حیطه‌های تربیتی بلوم و بعد زیبایی‌شناسی در ۱۳۷۹ منتشر شده است. جامعه و نمونه آماری پژوهش کتاب تربیت بدنی (۱) اول دبستان می‌باشد که با جلد و پشت جلد و صفحات شماره نخورده درونی شامل ۳۸ صفحه است. پرسشنامه بر اساس متغیرهای اصلی حیطه‌های تربیتی بلوم و بعد زیبایی‌شناسی تنظیم شده و جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از آمار توصیفی، درصد فراوانی و تلیت استفاده شده است. نتایج بدست آمده نشان داد که حیطه‌های تربیتی بلوم مورد توجه فراز نگرفته و به حیطه‌های حرکتی (جابه‌جایی، تعادل و چرخش) و همچنین به بعد زیبایی‌شناسی کودکانه به‌طور ویژه پرداخته نشده است، ولی به تضاد و پسران بیش از اندازه توجه شده و بازی‌های مستی به هیچ وجه مدنظر قرار نگرفته است.

واژه‌های کلیدی: حیطه‌های تربیتی بلوم؛ زیبایی‌شناسی؛ حلقه‌های حرکتی؛ تحلیل محتوا

مقدمه

کتاب‌های درسی، به ویژه کتاب‌های اول دبستان از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند و با توجه به اینکه تنها منبع اطلاعاتی کودکان و والدین آنان در وضعیت موجود به شمار می‌آید، تحلیل محتوای این کتاب‌ها به‌طور کلی می‌تواند تحولات مثبتی را در شیوه تدوین و طراحی آنها و نگرش کودکان این دوره، که نسل‌های آینده کشور می‌باشند، به وجود آورد. کتاب تربیت بدنی (۱) اول دبستان یک نواندیشی محسوس در همسان نمودن درس تربیت بدنی با سایر درس‌های دبستان است که نیاز به تقویت و حمایت دارد. اگر چه، برخی اندیشمندان حوزه تربیت بدنی معتقدند که تدوین کتاب خاصی برای درس تربیت بدنی در دوره ابتدایی ضروری نیست و در صورت وجود بهتر است تنها به صورت یک کتاب مصور تصویربرداری باشد. استدلال آنها بر این پایه استوار است که هر چه تعداد کتاب‌های کلاس اول ابتدایی کمتر باشد، احساس دانش‌آموزان بهتر خواهد بود و تصاویر ساده، زیبا، موزون و قابل درک و پرداختن از بعد زیبایی شناختی کودکان به آنها که مرتبط با حرکات جسمانی نیز باشد، مثلاً در کتاب فارسی، شاید بیشتر مفید واقع گردد و چنانچه همراه با این تصاویر از شعر و داستان‌های قابل درک این گروه سنی با توجه به بعد زیبایی شناسی و حفظ محیط زیست استفاده شود، تأثیر بسیار شگرفی در روح و روان کودکان خواهد داشت.

ویژگی‌های هر مرحله تحصیلی سیاست‌های مشخصی هر دوره سنی را ایجاد می‌کند. دوران دبستان نقش فاعده هرم راضی دوره‌های تحصیل دارد و می‌تواند دورنمای مشخصی از چگونگی برنامه ریزی برای تربیت نیروهای متخصص، وسائل و فضاهای مورد نیاز به وجود آورد.

آگاهی از مفاهیم اساسی حرکت یعنی شناخت بدن، فضا و کیفیت حرکت و عوامل وابسته برای مربیان و دانش‌آموزان ضروری است. یک کتاب آموزشی در این مورد حتی می‌تواند به مربیان تربیت بدنی کمک نماید تا بتوانند دانش‌آموزان را به توسعه مهارت‌های پایه درون حلقه‌های جابه‌جایی^۱، تعادل و چرخش علاقمند نمایند (۱).

حرکت تعلیمی^۲، سیستمی که بر اساس نظریه‌های رودلف لایان بنا نهاده شده^۳، بخش

1. Locomotor

2. Movement Exploration

۳. مبانی حرکتی تعلیمی از نظریه‌های رودلف لایان بر می‌خیزد. این نظریه‌ها بر تربیت در انگلستان تأثیر عمیقی گذاشت. او با تأسیس مرکز هنر حرکتی لایان، مربیان بسیاری را پرورش داد.

مهم تربیت بدنی امروز است. حرکت تعینی، دستر آموز مدار و در برگیرنده روش حل مسئله است؛ یادگیری مهارت‌های حرکتی را تسهیل می‌کند و در پی دستیابی به احساس رضایت در حرکت است. این حرکت باید همواره ارزیابی گردد، از طرف دیگر اصلاح و تعدیل برنامه‌های آن ضروری است. تجدید نظر در برنامه‌ها، تنها از طریق ارزیابی عینی و دوره‌ای میزان نیل به هدف‌های پیش‌بینی شده قابل مشاهده است (۲).

فعالیت و حرکات بدنی از نیازهای بنیادی انسان است، بنابراین یک کتاب درسی مرتبط با این زمینه باید پایه‌های این تفکر جهانی را در کودکان ایران به‌طور منطقی و علمی در ارتباط با سایر درس‌های مدرسه به‌طور هدفمند مورد توجه قرار دهد و در نگرش کلی جامعه و تمام دستگاه‌های تصمیم‌گیرنده در مسائل آموزشی و اجتماعی اثرات مثبت و عمیق به جای بگذارد و حتی قادر باشد در نوع نگرش سازمان‌ها نسبت به مفهومی تربیت بدنی تغییرات مطلوب ایجاد نماید.

رالف تایلر ضمن فعالیت در زمینه ارزشیابی برنامه معروف به هشت سال مطالعه در سال‌های ۱۹۳۰ تا ۱۹۴۰ متقاعد گردید که یک برنامه آموزشی باید حول هدف‌های مشخص تدوین یابد، اما تأکید کرد که قضاوت درباره موفقیت یا عدم موفقیت برنامه‌های آموزشی باید با توجه به میزان موفقیت فراگیران در دستیابی به هدف‌های تعیین شده برای یک برنامه انجام پذیرد (۳).

کتاب درسی محصول یک فرایند تکنولوژیکی است که محتوا و ساختار آنها برنامه درسی را به شیوه‌ای که مناسب آموزش و یادگیری باشد، تصریح و تفسیر می‌کند (۴).

طبقه بندی بنوم در هدف‌های پرورشی تأثیرات زیادی را در روند آموزش و پرورش در سیستم‌های گوناگون آموزش جهان داشته و پژوهش‌های زیادی بر اساس این طبقه بندی انجام گرفته است. بنوم و همکاران در حیطه‌های رفتاری مختلف پژوهش‌هایی را انجام داده‌اند، اما جزئیات آماری و تجربی آن را مشخص نکرده‌اند.

پژوهش کرب و استگر^۱ در مورد اعتبار طبقه بندی بنوم در حیطه ساختی، نتایج تجربی اعتبار نظریه را به‌طور کامل حمایت نمی‌کند، آنها دلایل این امر را استفاده از پرسش‌های نامفهومی می‌دانند.

امروزه تربیت بدنی در مدارس ابتدایی جهان به عنوان هنر و علم حرکت انسان مطرح است که به چرایی و چگونگی حرکت پاسخ می‌دهد و علل فیزیولوژیکی، روانی و اجتماعی آن را به کودک می‌آموزد. کودکان از طریق حرکت به خود ابرازی، خلاقیت، توسعهٔ خویشتن دوستی مثبت و کسب و درک بهتر از بعد جسمانی خود ناآشنا می‌شوند (۲).

پژوهش دیگری توسط لاین و گننجر^۱ با عنوان «تفاوت عملکرد دانش‌آموزان در وظایف تکلیف، دانش و فهمیدن و کاربرد ارتباط با یادگیری آموزشی» انجام شد. مسئله اصلی این پژوهش مقدار زمان لازم برای انجام تکلیف در سطوح یاد شده توسط دانش‌آموزان بود و نتایج اختلاف گسترده‌ای را بین دانش‌آموزان از جهت تعداد کوشش‌های لازم برای نبل به سطح معینی از هدف نشان داد.

برازنده (۱۳۷۲) در پژوهشی در زمینهٔ تصاویر کتاب فارسی اول دبستان موارد نقص و اشکالات تصویری آن را نقد و بررسی نمود و پیشنهاداتی در خصوص رفع نقص و اشکالات تصویری ارائه داد. از نظر ایشان تصویرگر می‌بایستی بر موارد ذیل توجه شایانی داشته باشد و آنها را در تصاویر لحاظ نماید (۵):

۱. شناخت سبک‌ها و تکنیک‌های مختلف متناسب با سن مخاطب؛
 ۲. آگاهی از علم روان‌شناسی؛
 ۳. آگاهی از خصوصیات اجتماعی دانش‌آموزان مخاطب کتاب؛
 ۴. در واقع این هنر باید قادر باشد هویت فرهنگی ملی را به کودک بیاموزد.
- نتایج پژوهش مقدماتی رضوی و محمد تقی یاسمی (۱۳۷۴) در مورد کلیهٔ کتاب‌های درسی اول ابتدایی ایران در سال تحصیلی ۱۳۷۴ و سپس کلیهٔ کتاب‌های مقطع ابتدایی بدین شرح است (۶):

۱. کتاب فارسی اول دبستان: واژهٔ مشخص ورزش در این کتاب مشاهده نشد و ۲ بار از مفهوم واژهٔ تربیت بدنی استفاده شده که ۱ بار نگرش، مثبت و ۱ بار خشن بود. واژهٔ مشخص بازی ۷ بار با نگرش خشن، مفهوم بازی حرکتی ۱ بار با نگرش مثبت و ۱ بار با نگرش خشن، تصاویر ورزشی ۳ بار با نگرش مثبت، ۱ بار با نگرش خشن و تصاویر بازی‌های حرکتی ۲ بار با نگرش مثبت و ۵ بار با نگرش خشن مشاهده شد.

۲. کتاب علوم اول دبستان: واژه ورزش ۱ بار با نگرش مثبت، تصاویر ورزشی ۴ بار با نگرش مثبت و ۱ بار با نگرش خنثی، تصاویر بازی‌های حرکتی ۶ بار با نگرش مثبت و ۲ بار با نگرش خنثی مشاهده شد. واژه‌های تربیت بدنی و بازی در کتاب علوم مشاهده نشد.
۳. کتاب ریاضی اول دبستان: این درس شامل دو کتاب بود که در کتاب اول فقط ۱ بار تصاویر ورزشی با نگرش مثبت و در کتاب دوم نیز فقط ۱ بار تصاویر بازی‌های حرکتی با نگرش خنثی مشاهده شد.

نتیجه کلی

در مجموع ۳۸۱ صفحه یا ۹۵٪ نگرش خنثی و فقط ۱۵ نگرش مثبت نسبت به متغیرهای توجه به ورزش در کلیه کتاب‌های کلاس اول مقطع ابتدایی مشاهده شد.

رضوی و یاسعی (۱۳۷۴) میزان توجه به ورزش را در کلیه کتاب‌های درسی مقطع ابتدایی سال ۱۳۷۴ بررسی نمودند. مجموع نگرش مثبت به ورزش ۴۱/۴۱٪ مورد و مجموع نگرش خنثی به ورزش ۵۷/۳۴٪ مورد نسبت به ۳۳۶۱ صفحه بوده است. هیچ گونه نگرش منفی در این مطالعه مشاهده نشده است. از نتایج این پژوهش عدم توجه مستمر و هدفمند به مقوله ورزش (تحرک بدنی) آثار کتاب‌های درسی استخراج گردید که نشان دهنده عدم پیوستگی پدیده‌های مورد نظر در کتاب‌های می‌باشد.

بدیهی است با توجه به جدید بودن موضوع کتاب درسی تربیت بدنی برای دانش‌آموزان کشور، پژوهش‌هایی اندکی در این زمینه انجام شده است. پژوهشگر توانست در ارتباط با موضوع پژوهش حاضر در خارج از کشور موارد مشابهی بیابد.

حدود ۸۳۱۱۹۳ دانش‌آموز کلاس اول در سال تحصیلی ۱۳۷۹ در کشورمان هر روز کتاب‌های درسی خود را گشودند، به تصاویر آن نگرستند، نوشته‌های آن را خواندند و آنها را به خاطر سپردند.^۱

با توجه به آنکه کتاب‌های درسی

الف) تنها وسیله آموزش و ارزشیابی در کشور ما هستند؛

۱. از دفتر آمار فرهنگی کل تربیت بدنی آموزش و پرورش کشور ۱۳۷۹، علاوه بر دفتر آموزش و پرورش کشور اول ۱۳۷۹ و دفتر آمار آموزش و پرورش کشور اول ۱۳۷۹.

ب) معلم و دانش آموزان هر دو به آن وابسته‌اند؛
 ج) محتوای آنها تأثیرات انکار ناپذیری بر دانش آموزان دارند؛
 د) از عوامل مهم ایجاد انگیزه و رغبت در یادگیری دانش آموزان می‌باشند؛ بنابراین چنانچه در یک کتاب درسی به کلیه نکات تربیتی و علمی توجه شود و در شرایط بسیار مطلوب نیز تدوین گردد، باز هم نمی‌توان انتظار داشت که آن کتاب بتواند سال‌ها بدون اعمال تغییرات مطلوب در سیستم آموزشی باقی بماند و نیازهای دانش آموزان را برطرف نماید.
 به نظر پژوهشگر یک کتاب خوب درسی باید ویژگی‌های ذیل را دارا باشد:
 در وهله اول محتوا و مطالب آن بر اساس فلسفه تعلیم و تربیت و بر اساس یک مدل مورد قبول این فلسفه طراحی شود.

در وهله دوم نیازهای بشر امروزی را مورد توجه و اهمیت قرار دهد.
 در وهله سوم با آینده نگری نیازهای آینده جامعه و جهان را پیش بینی نماید. ضمن اینکه با انعطاف پذیری هر چند سال یکبار توسط متخصصان تعلیم و تربیت بازبینی و در صورت نیاز، نقایص و کمبودهای احتمالی رفع و تغییرات مطلوب و مناسب زمان در آنها ایجاد شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

روش پژوهش

در پژوهش حاضر نمونه با جامعه آماری برابر است. روش پژوهش حاضر توصیفی و از نوع تحلیل محتواست. بر این اساس، کتاب تربیت بدنی (۱) کلاس اول دبستان که در آغاز سال تحصیلی ۸۵-۱۳۷۹ در برخی مدارس کشور به صورت آزمایشی توزیع گردید؛ سطر به سطر و تصویر به تصویر مورد تحلیل محتوایی قرار گرفت. کل صفحه‌های کتاب مذکور با تمام تصاویر و نوشتارهای درون کتاب، روی جلد و پشت جلد در مجموع ۳۸ صفحه بود.
 آمادگی جسمانی، تصاویر، تصاویر عروسکی، حلقه‌های حرکتی، زیبایی شناسی، عکس، طبقه بندی هدف‌های آموزشی، مهارت‌های پایه و ورزش به عنوان متغیرهای پژوهش در نظر گرفته شدند.

وسایل اندازه گیری، پرسشنامه‌ای بود. این پرسشنامه شامل دو پرسشنامه بوده است:
 در پرسشنامه اول، متغیرهای پژوهش بررسی شد و در پرسشنامه دوم، نظر صاحب نظران تربیت بدنی (استادان دانشکده‌های تربیت بدنی) جویا شده است. بر اساس جدول‌های تهیه

شده. متغیرهای وابسته و مستقل در ذرون محتوا بررسی و در زیر هر متغیر مربوط با ذکر شماره صفحه علامت زده شده. در پر مشتملاً دوم ۱۸ پرسش بسته و ۱ باز برای استادان طرح شده بود. صاحب نظران بر اساس مقیاس ده گزینه‌ای لیکرت پاسخ دادند و در پایان نیز چنانچه نظر خاصی داشتند مشروح اعلام نمودند.

در این پژوهش از روش آمار توصیفی، درصد فراوانی، نسبت، میزان نسبت مورد به تعداد صفحه‌ها، ترسیم نمودارهای دایره‌ای و از آمار توصیفی جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

نتایج و یافته‌های پژوهش

در بعد تصویری میزان توجه به تصاویر دختر و پسر با اینکه جمعیت دانش آموزی دختران کلاس اول سال تحصیلی ۸۵-۱۳۷۹ تقریباً ۶ برابر جمعیت دانش آموزی پسر کلاس اول دبستان است. تصاویر به صورت چشمگیری به پسران تمایل دارد. مثال: تصویر دختر ۱۷ بار، تصویر پسر ۴۷ بار، تصویر عروسی دختری (صفر) ۵ بار و تصویر عروسی پسر ۱۱ بار، عکس عکاسی دختر ۱۱ بار و عکس عکاسی پسر ۳۶ بار آمده است.

جدول ۱. درصد عکس، تصویر، عکس عروسی نسبت به مجموع صفحه‌های کتاب

تصویر عروسی دختر	تصویر عروسی پسر	عکس پسر	عکس دختر	تعداد	درصد
۰	۶۷	۱۷	۴۶	۱۱	۲۹
۰٪	۷۶٪	۲۵٪	۹۵٪	۲۹	۲۹٪

توضیح: ۱۷۶٪ به این معناست که در هر صفحه کتاب تقریباً دو تصویر پسر و ۹۵٪ به این معناست که در هر صفحه کتاب حداقل یک عکس پسر وجود دارد.

جدول ۲. درصد توزیع عکس دختر و پسر در کل کتاب

کل	عکس پسر	عکس دختر	تعداد	درصد
۴۷	۴۶	۱۱	۴۷	۱۰۰٪
۴۷	۷۷٪	۲۳٪	۴۷	۱۰۰٪

جدول ۲. درصد توزیع تصویر عروسکی دختر و پسر در کل کتاب

تعداد	تصویر عروسکی دختر	تصویر عروسکی پسر	کل
	۰	۱۱	۱۱
درصد	۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪

بایستی به این نکته توجه داشت که عکس‌ها اطلاعات بسیاری را به سهولت در اختیار افراد قرار می‌دهد و برای دانش‌آموزان نیز مناسب‌تر است (۵).

در مورد توجه به ریشه‌های سنتی و فرهنگی در این کتاب هیچ گونه گرایشی مشاهده نشد. در مورد افزایش معلومات و اطلاعات حرکتی بر اساس نمودار موضوع نیاز به تعمق و بررسی‌های کارشناسانه‌تر دارد (پرمشنامه نظرخواهی استادان را در انتهای مقاله مشاهده نمایید).

نظر خواهی از صاحب‌نظران دانشگاهی در مورد محتوای کتاب ما را به مقوله‌های مهم نزدیک‌تر می‌نماید، برای مثال همه پاسخ دهندگان (۱۰۰٪) با پرداختن به مقولات ذیل موافق بودند:

۱. بازی‌های سنتی و بومی و محلی ایران، شعر و ترانه‌های کودکان، توجه به مقوله پیشگیری به جای درمان، توجه عادلانه به توزیع عکس‌ها و تصاویر دختر و پسر؛
 ۲. ۹۲٪ پاسخ دهندگان موافق پرداختن به مهارت‌های بنیادی حرکتی بودند؛
 ۳. ۶۷٪ پاسخ دهندگان موافق تنظیم کتاب بر اساس حیطه‌های ترتیبی بلوم بودند (برخی پاسخ دهندگان نسبت به این حیطه‌ها اظهار بی‌اطلاعی نمودند)؛
 ۴. در این کتاب ۵۲٪ به حیطه شناختی (۵۱ بار)، ۱۱٪ به حیطه عاطفی (۱۱ بار)، ۳۷٪ به حیطه روانی-حرکتی (۳۶ بار) بلوم پرداخته شده است (نمودار ۱).
- درصد توزیع مشخصه‌های تصویری به این ترتیب است (نمودار ۲).
- در حیطه شناختی (۸ تصویر): دانش ۵۳٪، درک ۳۷٪، کاربرد ۸٪، تجزیه و تحلیل ۲٪، ترکیب ۰٪ و ارزشیابی ۰٪.
- در حیطه عاطفی (۳ تصویر): دریافت کردن ۶۴٪، پاسخ دادن ۰٪، ارجح گذاشتن ۳۶٪، خوشگرفتن و سازمان دادن ارزش‌ها ۰٪ (نمودار ۳).

نمودار ۱. درصد توزیع انواع حیطه‌ها

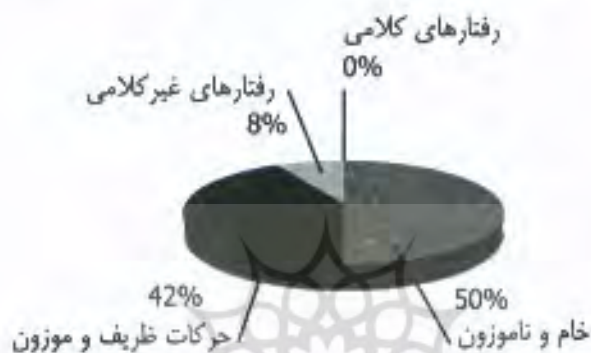

نمودار ۲. درصد توزیع مشخصه‌های تصویری در حیطه شناختی

نمودار ۳. درصد توزیع مشخصه‌های تصویری در حیطه عاطفی

در حیطه روانی احركتی (۴ تصویر): حرکات خام و ناموزون ۵۰٪، حرکات ظریف و موزون ۴۲٪، رفتارهای ارتباط غیر کلامی ۸٪ و رفتارهای کلامی ۰٪ (نمودار ۴).

نمودار ۴. درصد توزیع مشخصه‌های تصویری در حیطه روانی احركتی

از لحاظ توزیع ویژگی‌های مهارت‌های پایه: جابه‌جایی ۶۸٪، تعادل ۲۷٪ و چرخش ۵٪ (نمودار ۵) و از جهت انواع مهارت‌های پایه: دویدن ۴۲٪، پریدن ۱۶٪، یک پا ایستادن ۸٪، سر خوردن ۶٪، ضربه زدن ۸٪، راه رفتن ۱۴٪ و پرتاب کردن ۶٪ (نمودار ۶) رابه خود اختصاص داده است.

نمودار ۵. درصد توزیع ویژگی‌های مهارت‌های پایه

لمودار ۶، برحسب توزیع ویژگی‌های انواع مهارت‌های پایه

بحث و نتیجه گیری

در نظام آموزش و پرورش کشور ما به دلیل حاکم بودن کتاب محوری، کتاب‌های درسی از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند و زسوی دیگر ارزشیابی‌های درسی با توجه به محتوای کتاب‌های درسی صورت می‌گیرند. بنابراین تحلیل محتوای کتاب‌های درسی برای دستیابی به اهداف تعلیم و تربیت از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

انگیزیم حرکتی یکی از مهم‌ترین جنبه‌های برنامه‌های تربیت بدنی به ویژه در مدارس ابتدایی است که می‌توان آن را حرکت تعلیمی نیز نامید. زیرا تعلیم حرکت را مورد توجه و بررسی قرار داده و شامل یک برنامه‌ترینی در جهت آگاهی فکری چون از بعد جسمانی خویش است و برای آموزش مؤثر حرکت طراحی شده است (۲).

به نظر می‌رسد زیربنای ورزش قهرمانی نیز از توجه به همین مبنا رشد خواهد یافت. لذا پژوهشگر از این دیدگاه به صورت کلی و با توجه به سه حیطه تربیتی، اجتماعی، علوم یعنی حیطه‌های شناختی، عاطفی و روانی حرکتی و همچنین بُعد زیبایی شناسی به بررسی کتاب پرداخته است. زیرا بر اساس نظریه رودلف لایان کودکان از طریق حرکت به خود آیرازی، خلاقیت، توسعه خویشی دوشی مثبت، کسب و درک بهتر از بعد جسمانی خویشی حاصل می‌شوند (۳).

بودند. این نسل هر روز کتاب تربیت بدنی خود را می‌گشاید و به تصاویر آن می‌نگرد و از آن متأثر می‌گردد. در تدوین هر کتاب درسی ضروری است ابتدا فلسفه تعلیم و تربیت و هرم مورد قبول آن فلسفه طراحی و تدوین گردد تا کتاب تهیه شده قادر باشد نیازهای امروز و فردای جامعه خود و جهان را پیش بینی کند و نسل‌ها را آماده سازگاری با محیط زیست و قرار دادهای اجتماعی خود نماید. یکی از دلایل پرداختن پژوهشگر به این بررسی احترام زائد الوصف به علایق کسانی بود که برای اولین بار به تدوین چنین کتابی پرداخته‌اند، زیرا تا زمانی که درس تربیت بدنی نتواند خود را در کنار سایر درس‌های مدرسه قرار دهد و با آنها ارتباط برقرار نماید، شیفتگان این علم قادر به توسعه مطلوب این مقوله حیاتی نخواهند بود. از آنجا که تندرستی و زمینه‌های جسمانی مطلوب در ارتباط آن با ورزش قهرمانی مستلزم داشتن هرم توجهات در نظام برنامه‌ریزی کشور است، در تدوین کتاب ضروری است خط مشی مشخصی در زمینه رشد و توسعه تندرستی از طریق تربیت بدنی در آغاز در دست باشد که از روی چنین پایه استواری به مقوله ورزش قهرمان نیز بتوان پرداخت.

این شیوه تفکر همزمان می‌تواند دلیلی روشن برای تربیت متخصصان، برنامه‌ریزان، تجهیز کنندگان وسایل ورزشی در مدارس گردد و با توجه به همین هرم ساختاری است که پژوهشگر ادعا می‌نماید ورزش قهرمانی نیز بدون توجه به تربیت بدنی به‌طور عملی قابل دسترس نمی‌باشد، زیرا آگاهی از مفاهیم حرکت یعنی شناخت بدن، فضاشناسی، کیفیت حرکت و عوامل مرتبط هر یک مفاهیمی تربیتی هستند که یک کتاب درسی در این ابعاد باید به آنها پردازد. برای این امر شایسته است که ابتدا نیروی متخصص معلمان توسط کتاب راهنمای معلم و سپس دانش‌آموزان توسط کتاب درسی یا این مقوله‌های مهم آشنا شوند. این امر مهم هنگامی امکان‌پذیر است که نیروهای متخصص در مراکز دانشگاهی با توجه به اهداف تعلیم و تربیت و کتاب مذکور تربیت شوند و نیز کتاب مذکور، حاوی محتوا و تصاویر تربیتی کافی در این زمینه باشد.

توجه به مهارت‌های بنیادی و حیاتی که ضروری است کودکان توسط بازی‌ها به آن دست یابند، نکته قابل تعمق دیگری است که شایسته است به شکلی قابل درک برای کودکان در کتاب مذکور مطرح شود، در حال حاضر نیازی به پرداختن به رشته‌های ورزشی استاندارد در این کتاب نمی‌باشد.

کودکان از طریق این کتاب باید بتوانند لذت بردن از بازی و حرکت، شنایی با ثباتی و نشاط درون فعالیت بدنی (حیطه عاطفی) را تجربه و به انجام بازی‌ها که همان تقویت مهارت‌های بنیادی است (حیطه روانی حرکتی) علاقه‌مند شوند و ضمن حفظ میراث‌های فرهنگی با تقویت مشارکت از طریق حرکت (حیطه‌های عاطفی)، همزمان با مقوله ریتم (نظم) که زمینه زیباشناسی است، آشنا شوند.

جای مقولات فوق در کتاب تربیت بدنی اول‌حالی به نظر می‌رسد و در مقابل توجه بیش از اندازه به حرکات اصلاحی که برای کودکان مطمئناً جذیبی نداری مشاهده شد.

به نظر می‌رسد در بازتوسسی این کتاب اگر به نکات زیر توجه گردد، کتاب یاد شده می‌تواند در جهت رفع نیازها و برآوردن حلالین کودکان تکوین گردد.

۱. ایجاد شناخت در کودکان از مکان، فضا و کسب تجربیات همه جانبه؛
۲. ایجاد علاقه به حرکات آزاد جهت توسعه پدیده‌های حرکتی؛
۳. افزایش توانایی کلی کودکان از طریق توجه به توانایی‌های منحصر به فرد آنها؛
۴. استفاده از وسایل ساده و ادغام آنها جهت استفاده حرکتی؛
۵. ایجاد ذوق جهت تشریک مساعی و مشارکت در گروه با وسیله و بدون وسیله؛
۶. تشویق به انجام بازی‌های گروهی زمینی یا وسیله و بی‌وسیه و بازی‌های ساده رقابتی؛
۷. ایجاد شوق برای کمک کردن به دیگران از طریق فعالیت‌های بدنی؛
۸. تشویق به برپایی زنجیره حرکات (اصل گشتالت)؛
۹. تشویق به آشنایی با ریتم توسط پیاکوبی‌های ساده سنتی به منظور بیانگناری زیبایی‌شناسی (موزیک، حرکت و ریتم)

۱۰. ایجاد مهارت در بازی توسط بازی‌های حرکتی مثل بازی‌های دوپدنی، گرفتن، پاشتن مکان، بازی‌های ساده با توپ و بازی‌های گروهی (بازی‌های سنتی و بومی محلی)؛

۱۱. جمع‌آوری تجربیات جدید در محیط‌های زمینی جدید مثل آب، برف، ارتفاع و...؛

۱۲. علاقه‌مند کردن کودکان در ضمن فعالیت به رعایت حقوق دیگران؛

۱۳. آشنایی و علاقه‌مند نمودن کودک به انتخاب محل‌های مناسب بازی.

در نتیجه‌گیری نهایی پژوهشگر به این نکته دست یافت که تدوین کنندگان کتاب موردنظر سعی داشته‌اند با توجه به امکانات موجود و تجهیزات مدارس کشور برنامه‌ای را

در کتاب ارائه دهند که بیشتر متأثر از دیدگاه حرکات اصلاحی بوده است؛ این خود می تواند متأثر از وضعیت موجود کودکان این سرزمین باشد که به دلیل عدم تحرک کافی نگرانی هایی را به وجود آورده اند.

منابع

۱. رضوی، آمنه (۱۳۷۹) جزوه مبانی علمی ژیمناستیک، تجدید نظر دوم، دانشکده تربیت بدنی، دانشگاه الزهرا.
۲. دیورا آوست؛ چارلز آبوچر (۱۳۷۴) مبانی تربیت بدنی و ورزش، ترجمه احمد آزاد، ج ۱۱، انتشارات کمیته ملی المپیک جمهوری اسلامی ایران.
۳. کیامش (۱۳۷۰) هشویه ارزشیابی تایلر و نقش آن در آموزش، مجله پژوهش های تربیتی، شماره ۱.
۴. پارسا، محمد (۱۳۷۴) روان شناسی تربیتی، تهران، انتشارات سخن.
۵. برازنده حسینی، مهتاب (۱۳۷۲) نقد و بررسی تصاویر کتاب فارسی اول دبستان، پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده هنر، دانشگاه الزهرا.
۶. رضوی، آمنه؛ یاسمی، محمد تقی (۱۳۷۴) بررسی میزان توجه به ورزش در کلیه کتاب های درسی دوره ابتدایی ایران، طرح پژوهشی، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
7. Warner, Peter (1994) *Teaching Children Gymnastic*, Champaign IL: Human kinetics
۸. آزمون، جواد؛ جلیلی، قوام الدین؛ دیانی، اکبر؛ صادقیان، نسی الله؛ صدیقی، سعید و سراج زاده، غلامرضا (۱۳۷۹) تربیت بدنی (۱) اول دبستان (اجرای آزمایشی)، تهران، وزارت آموزش و پرورش، سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی.